

У Београдском форуму [\[1\]](#), као и у широком кругу независних, слободно мислећих људи, како унутар Србије, тако и у српском расејању, постоји сагласност да је Србији потребна стратегија дугорочне спољне политике. Ова потреба произилази из дубоких промена у региону током протекле две деценије, нових трендова у Европи и на глобалном плану. Вреднујући објективно историјска искуства и штитећи национални, културни и духовни идентитет као приоритетне вредности, стратегијом треба пројектовати дугорочне циљеве, путеве и ослободилачке факторе за њихово остваривање. Сагласност постоји и у оцени да су у најбољем, дугорочном интересу Србије уравнотежени односи са свим важнијим европским и ваневропским чиниоцима и партнерима, без везивања за било који војни блок или савез. Неутралност дефинисану Резолуцијом Народне скупштине Србија треба да се учврсти усвајањем овог опредељења као уставног принципа. Израда стратегије је обавеза надлежних државних институција, док научним, стручним и другим организацијама, као и удружењима грађана, треба пружити могућност да том важном државном и националном пројекту дају свој допринос. Београдски форум је, у складу са својим могућностима, заинтересован и отворен за сарадњу у томе.

Односи Србије са суседима имају стратешки значај. То је природно и објективно, у интересу свих народа и држава у региону. Да би се велики потенцијал добросуседске сарадње остварио, неопходно је да се односи поставе на јасне и здраве основе. То, пре свега, значи – поштовање принципа суверенитета и интегритета, неповредивости међународно признатих граница, немешања у унутрашње послове других и, посебно, уважавања узајамних интереса, или принципа реципроцитета.

Досадашња пракса једностраних концесија Хрватској и Словенији била је врло штетна за Србију, за њене економске и политичке интересе. Уколико Србија жели да заштити и реализује своје легитимне интересе, она мора обезбедити реципрочно уважавање њених интереса од стране свих суседа. Србија, као матична држава, има обавезу да се суштински, а не само вербално, бави озбиљним проблемима систематске дискриминације свог народа у окружењу, посебно у Хрватској, Словенији и Црној Гори. Опортунизам и небрига према деловима српског народа којима се крше основна права не доприносе добросуседству, још мање уважавању Србије и путу ка чланству у ЕУ. Потребно је да се Влада и државно руководство суоче са чињеницом да су припадници српског народа у поменутих државама дискриминисани и да им је неопходна делотворна политичка подршка Србије као матичне државе да би несметано остваривали своја људска и национална права у складу са европским стандардима.

Посебан је проблем обесправљеност Срба у покрајини Косово и Метохија. Српска влада није нашла начина да заштити елементарна права свог народа на делу своје територије под управом УН, нити да се отвори процес за слободно и безбедно враћање расељених. Досадашња политика, укључујући прихватање Еулекса, као наводно „статусно неутралног“, није дала резултате у погледу заштите права Срба и других неалбанаца на Косову и Метохији.

Петнаест година након Дејтона и Ердута, једанаест година после Резолуције 1244 СБ, Србија је и даље земља са далеко највећим бројем избеглица и расељених лица у Европи. Само са Косова и Метохије има 220.000 расељених лица. Десетине, ако не и стотине хиљада избеглица из Крајине, Западне и Источне Славоније и даље не могу слободно и безбедно да се врате на своја вековна огњишта. Стотинама хиљада људи – расељених лица и избеглица српске националности – ускраћују се основна људска права на слободан и безбедан повратак на имовину, на слободу кретања, образовање, вероисповедање.

Запад јавно изражава комплименте носиоцима политике у Београду, а истовремено показује незаинтересованост и дволичност у односу на проблем српских избеглица и расељених лица.

На односу ЕУ и САД према праву на слободан и безбедан повратак расељених лица и српских избеглица одражава се стратегија тих земаља и интеграција према Србији и српском народу у целини.

Србија има дужност да на озбиљан и достојанствен начин захтева прекид дискриминације делова српског народа у суседним државама, посебно у Хрватској, Словенији и Црној Гори, као и на ефикасно остваривање права на слободан, достојанствен и безбедан повратак свих избеглица и расељених лица на њихова вековна огњишта. Не може бити у интересу Србије мирење са неодговорним односом држава и политиком различитих стандарда међународних чинилаца према истоветним проблемима.

Став представника српске владе да ће питање Косова и Метохије као спорно у односима са Америком, Немачком и другим земљама Запада држати по страни од текућег политичког дијалога („успешно смо изоловали то питање“) да би се сарадња развијала у областима у којима нема разлика је, у најмању руку, проблематичан. Такав

став произилази из схватања да је проблем Косова и Метохије само једно од многих питања у односима са САД и другим земљама и организацијама Запада. То је погрешан прилаз. Однос САД и већине других земаља Запада према Косову и Метохији представља суштину њиховог односа према Србији као држави и према целом српском народу, према његовом националном, културном и духовном идентитету, према садашњости и будућности, према месту у Европи.

Зато се проблем Косова и Метохије не сме гурати под тепих, поготову се не сме проглашавати за успех „изоловање проблема Космета“ из агенде дијалога са најутицајнијим земљама и организацијама.

Прихватање „изоловања“, односно изостављања, проблема Космета“ из редовног дијалога са најутицајнијим земљама и организацијама у суштини би значило прихватања једностране обавезе Србије да њени представници неће то питање покретати. Јер, потпуно је извесно да САД, од посете потпредседника Џозефа Бајдена Србији надаље, траже „конструктивност“ и „кооперативност“ Србије бар око четири, ако не и знатно више, питања везаних за Косово и Метохију: прво, од Србије се тражи да допринесе укидању „паралелних“ институција српског народа на (северу) покрајине; друго, да прихвати учешће Тачијеве „влада“ у регионалној сарадњи; треће, да призна резултате локалних избора у организацији Хашима Тачија, који су против интереса српског народа; и, четврто, да Србија прихвати директни дијалог са „косметским институцијама“ о решавању „практичних, свакодневних“ питања. Очигледно је да би изоловање овог питања ставило Србију у пасиван, подређен положај, што би било врло штетно.

Зато, Србија, зависно од прилика и конкретних околности, треба да држи сталну политичку и дипломатску иницијативу у вези са проблемом Косова и Метохије, укључујући и у дијалогу са САД, чланицама Европске уније и чланицама НАТО, не пропуштајући ниједну прилику да нагласи да је питање статуса за њу отворено и да се може решити компромисом поштујући Резолуцију СБ УН 1244, принципе Повеље УН и Хелсиншког документа ОЕБС-а. Ни чекање на мишљење Међународног суда правде не сме да промени стални, принципијелни и активни однос Србије према свим важнијим чиниоцима међународних односа.

Када је реч о стубовима спољне политике Србије, њих не би требало мешати са приоритетима. Логично је да развој добрих односа са Бриселом, Москвом, Пекигом и нормализација односа са Вашингтоном, поред суседа, буду међу приоритетима спољне политике Србије. Али, ако је реч о стубовима, није логично да се они траже изван Србије, поготову, не на начин који сугерише исту „носивост“, исти и значај и допринос

тих тзв. стубова виталним интересима Србије и српског народа. Стубови сваке стратегије па и стратегије спољне политике налазе се унутар Србије.

Једноставно, нема стубова изван Србије који могу обезбедити кредибилитет спољне политике, уважавање њених интереса и углед државе као што су – унутрашња политичка и социјална стабилност, привредна моћ, националне оружане снаге довољно опремљене и оспособљене за функцију одвраћања и култура и наука. Окретање унутрашњим ресурсима избавило би Србију из психологије немоћи и политичке трговине по принципу: бирократска уцена – стратешка концесија. Србија је заиста суочена са великим социјалним проблемима. То, ипак, не значи да ради тзв. бољег живота, после распродаје привреде и тржишта, треба прећи на распродају виталних државних и националних интереса.

Нормализација односа са САД је важна за међународни положај и интересе Србије. Једнострано сврставање САД на страну противника Србије током протекле две деценије, водећа улога у агресији НАТО 1999. и одлучујући допринос илегалној независности Косова и Метохије оставили су и још увек повећавају оптерећење у међусобним односима. Зато, процес нормализације захтева време, обазривост Србије и обострана прилагођавања. Журба и лакомисленост, чему је склон, утицајни део српске политичке елите, тешко да у том процесу могу бити корисни за Србију.

Није природно да се односи са САД форсирају, поготово да војни буду испред политичких. Војни односи и сарадња увек долазе као природни израз високог међусобног поштовања и дубоког поверења у политичким односима. Другачији редослед није познат, ако уопште постоји, у пракси међународних односа.

Питања војне сарадње морају се третирати као усклађени, интегрални део спољне политике, а не као ствар ресорског или паралелног одлучивања. Политичка и војна дипломатија Србије треба да се ускладе.

Унутар Форума, а како анализе расположења јавности у Србији показују, и најшире у друштву, постоји сагласност да Србији није место у НАТО. За то су, по свему судећи, најбитнија два разлога: први, јер је НАТО 1999. године извршио оружану агресију на Србију (СРЈ) грубо кршећи међународно право и основне принципе међународних односа, заобилазећи Савет безбедности, разоривши читаву земљу и изазвавши ненадокнадиве људске жртве; и други, јер је НАТО управо агресијом на Србију (СРЈ)

променио своју суштину, прелазећи од одбрамбеног у офанзивни, освајачки војни савез. То ће касније бити потврђено окупацијом Ирака, под лажним изговором трагања за оружјем за масовно уништавање. Србији као мирољубивој европској земљи која никада у прошлости није припадала ни једном војном пакту, тешко да може бити у интересу да буде чланица савеза који крши међународно право, окупира туђе територије и, уз то, подржава илегално отцепљење српске постојбине Косова и Метохије.

Србија је суочена са тактиком да Влада, формално поштујући војну неутралност и одлуку Народне скупштине о томе, корак по корак, уводи Србију у НАТО, ка тачки без повратка када ће бити потпуно неважно да ли Србија каже ДА или НЕ уласку у НАТО. Представници Владе Србије су већ до сада прихватили низ обавеза и самоограничења државе према НАТО него што их има већи број пуноправних чланица НАТО. Док се у јавности води полемика о формалним односима са НАТО, иза завесе, одвија се процес интеграције земље унутар НАТО, без увида јавности и стварне контроле Народне скупштине.

Прихватамо став доајена југословенске и српске дипломатије, амбасадора Ђере Петровића у вези са новим системом безбедности у Европи. Треба рећи да је Европа дуже време без свеобухватног, демократски изграђеног и ефективног система безбедности који гарантује једнаку безбедност свим државама на континенту. Таква стварност коштала је СФР Југославију разбијања 1992, СРЈ агресије НАТО 1999. а Србију одузимања Косова и Метохије 2008. ОЕБС је на примерима СФРЈ, СРЈ и Србије показао удаљавање, па чак и отворено кршење, неких од основних принципа свог сопственог устава – Завршног документа из Хелсинкија. Насупрот универзалности норме о консензусу, СФРЈ је 1992. суспендована из ОЕБС-а по систему „консензус минус један“. Идеје које полазе од тога да ОЕБС треба да позајми своју универзалност НАТО, а да заузврат НАТО буде гарант безбедности на континенту, нису логичне јер је НАТО ужа, регионална организација, са ужим интересима. Уз то НАТО је постао нескривено офанзивни војни савез. То није прихватљиво за низ европских земаља које су чланице ОЕБС, али не и НАТО, а које су, веома релевантне за безбедност на евроазијском простору. Дакле, потребно је подржати иницијативе за разматрање успостављања новог система евроазијске безбедности који ће реafirмисати равноправност и једнаку безбедност свих држава без обзира на то да ли су чланице неког војног савеза или нису.

Однос према српском расејању је стратешка тема. Не само због тога што између 4 и 5 милиона Срба и њихових потомака живи у окружењу и расејању, што је то огроман политички и економски потенцијал за будућност, него и због прагматских разлога. Захваљујући расејању Србија лакше савладава трговински дефицит, лакше одржава девизне резерве. Захваљујући дијаспори Србија још увек нема свеопшту социјално-економско драму какву би, иначе, имала. Расејање је деценијама највећи

Спољна политика Србије

Пише: Живадин Јовановић
четвртак, 04 фебруар 2010 12:20

појединачни донатор Србије. Из дијаспоре у 2009. години је стигло око 4 милијарди евра. Истина, не толико за развој колико за куповину социјалног мира. Шта би Србија да тога нема – тешко је и замислити. Србија се према расејању мора односити као према стратешкој компоненти свог међународног положаја, економског и политичког развоја.

(Аутор је председник Београдског форума за свет равноправних)

[\[1\]](#) Завршна реч на округлом столу о спољној политици Србије одржаном 8.12.2009. у Етнографском музеју у Београду у организацији Београдског форума за свет равноправних. Зборник саопштења очекује се из штампе крајем фебруара 2010. године.